

Bellesné Csepregi Borbála, óvodapedagógus

Óvodáskorú gyermek életkori sajátosságai

A gyermek fejlődésénél figyelembe kell vennünk az óvoda nevelési célját.

"Az óvodai nevelés célja az, hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkenését, az életkori és egyéni sajátosságok valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is)."

A fejlődés harmonikus elősegítését, a gyermekekben rejlő lehetőségeket a szabad és kreatív tevékenységek segítségével alakítjuk, és eközben segítsük elő a más gyermekekkel kialakított kapcsolatokat is.

Nevelésünkben fontos szerepet kap az erkölcsi nevelés. A 3-6 éves gyermekeknek más az erkölcsi tudata, mint a felnőtteknek, sőt lelki világa is más. Mindehhez ismernünk kell életkori sajátosságait és sajátos egyéni jellemzőit. Óvodásaink erkölcsi tudata „következmény tudat”. Jó az, amiért jutalmat kap, rossz az, amiért büntetést kap.

Az óvodás gyermekeknek a tevékenység nyújt élvezetet. Fontos számukra a mindennapi mozgás. A kis mozgás után nyugodtabb tevékenységeket szervezünk, például ábrázolás kezdeményezést. A heti foglalkozás tervek elkészítésénél is év elején már ezeket figyelembe véve tervezünk.

Az óvodás gyermeknek életkori sajátosságaiból adódóan a figyelme és a kedve nagyon változó. Rövid ideig tud figyelni 5-10 percig, 5-7 éves korában 20-25 percig tart az intenzív figyelme. Éppen önkéntelen figyelmére, önfeledt játékoságára és képzelete szárnyalására lehet építeni, hogy mindig valami újat kínáljunk a gyermeknek, ami érdekes és leköti figyelmét. Fokozatosan alakul ki a tudás megőrzésének képessége, de nem képes a cselekvések megfordítására. A szabályokat is úgy érti, hogy azok megváltoztathatatlanok.

Az óvodás gyermek érzelmekkel, szenvedélyekkel teli lény. Érzelmei viharosan keletkeznek és gyorsan múlnak el. Úgy hatnak a gyermekre, hogy egy-egy esemény akár hetekig is foglalkoztatja, de előfordul, hogy felnőtt korra is emléket hagy. Serkentik vagy bénítják tevékenységeit. Meg kell értenünk a gyermek érzelmi hullámzásait, nem képes érzelmeit takarni, de féken tartani sem. Nyílt és őszinte.

A gyermekkor két tündérvilága van, a cselekvés síkján a játék, szellemi síkon a mese. A játék, mint az óvodáskorú gyermekek alapvető tevékenysége jelent annyi érdekességet, örömet, hogy abban szívesen részt vegyenek még akkor is, ha azt a felnőtt szervezi számukra. A játék a valóságot tükrözi, sajátos, gyakran átalakított formában. A gyermeknek lehetővé kell tenni, hogy minden esetben szabadon játszhasson, így a játék örömforrás számára, melynek motivációja magában a tevékenység folyamatában van. Elősegíti a környező világ megismerését, másfelől játékaival hatást gyakorol környezetére, megtanul, határozott elgondolás szerint cselekedni. Fejlődő értelmi erővel, akaratával képessé válik arra, hogy átalakítsa, megváltoztassa a valóságot. Óvodába kerülő kisgyermekre még az egymás melletti játék a jellemző, minden gyermek mást és mással játszik. Gyakran jelentkezik, hogy az a játék kell az egyiknek, ami a másiknál van. Itt kezdődik a szeretetre való nevelés a türelemmel, a jószággal, a nem irigykedéssel, a nem önzéssel.

Nem többet, hanem az adott keretek között próbáljuk meg azokat a hiányokat pótolni a gyermekeknek az óvodában, amelyeket otthon objektív vagy szubjektív okok miatt nem kapnak meg. Játsszunk egyre többet velük, meséljünk nagyobb átéléssel, énekeljünk, zenéljünk. Ez az érzelmi nevelés fontosságának az alapja. A velük játszás során észlelhetjük, hogy egy-egy számukra érdekes, vonzó tárgy köré jönnek rövid ideig és csak szemlélődnek.

A játékkal lehet a gyermeket nemes érzésekre és törekvésekre nevelni. A játékban a gyermek nemcsak az élet eseményeit tükrözteti, hanem viszonyát is hozzájuk. A játék feltárja a gyermek gondolkodását a környezetről, gondolatait, érzéseit, élményeit.

„A játék az óvodás gyermek elsődleges tevékenysége, a játékban alakulnak ki a gyermeknek azon képességei, amelyek lehetővé teszik, hogy fejlődésük magasabb szintjére jussanak el, hogy kialakuljon bennük a fejlettebb tevékenység előfeltételei.”¹

A 3-6 éves gyermekek fejlesztése csakis játékos formában, a játékon keresztül valósítható meg eredményesen.

Az óvodáskorban a gyermek minden tevékenységét áthatja a játék. Az óvodáskor folyamán a játékból újabb és újabb tevékenységi formák, a munka, a tanulás alakulnak ki és önállósulnak. Minden kisgyermek másképp és mást játszik, ez attól is függ, hogy milyen értelmi, fizikai képességei fejlődnek, és milyen külső környezeti hatások, élmények érik. A játék tevékenység jellegének hangsúlyozása azért lényeges, mert az ember elsősorban tevékenység közben fejlődik. A kisgyermek személyisége elsősorban a játék hatására bontakozik ki, ezért is nevezhetjük elsődleges tevékenységnek.

A gyermek a tevékenység folyamán készül fel a többi tevékenységre, ezen belül újak keletkeznek, differenciálódnak. Minden tevékenység formálja személyiségét, de a gyermek fejlődésére ebben az életkorban a játék van a legnagyobb hatással.

A játék minden külső céltól mentes. Nem érvényesül benne a társadalom által meghatározó kényszerítő erő, és nincs olyan társadalmi funkciója sem, mint pl. a tanulásnak, ez azonban nem jelent cél nélküliséget. A játék célja magában a tevékenységben van.

Az építő, konstruáló játékoknál megjelenik az együttműködés.

A kisgyermek játék közben minduntalan rácsodálkozik a számára új dolgokra, és nagyon örül, ha valamiféle érdekes újdonságot talál. Itt tudjuk máris az Isten által teremtett világ szépségét mutatni.

¹Az Óvodai Nevelés Programja, Tankönyvkiadó Budapest 1976, 77.

Sok mindent megfigyel, utánoz, megfigyeléseit eljátssza, élményeit szinte kijátssza magából. Azt is, amit szavakban, gondolatokban nem tud megfogalmazni, játékban fejezi ki. Ez már a szerepjáték. Segít a sérelmek, félelem, az esetleges agresszív indulatok megszelídítésében.

A szerepjáték játszása idején kezdődik a szabálytudat kialakulása, a szabályjátékok játszása.

Kedvelik a drámajátékokat, melyekkel tudatosan különböző területeket fejleszthetünk:

- kapcsolatteremtési játékok, egymás megismerése, önismeret, egymásra figyelés, érzelmi kötődések kialakítása,
- érzékszervi működés finomítása: megfigyelőképesség, emlékezet, fantázia fejlesztés,
- testkultúra, mozgáskoordináció fejlesztés: népi gyermekjátékok, beszédkésztség fejlesztés.

Óvodáskor végéig azonban a játék marad a gyermek fő tevékenysége, a munka, a tanulás is megőrzi játékos jellegét. A játéknevelő hatását emeli a játék derűje, vidámságán, örömen átszűrve minden hatás fokozódik, a pozitív érzelmek között épül be minden új vonás a gyermek személyiségébe.